

TERO TÄHTINEN

Eläväksi kävellyt runot

Moni kuuluisa runoilija on ollut innokas kävelijä ja runoillut kävelystä. Romantiikan aikana luonnossa vaeltava ihminen nähtiin vapauden, onnellisuuden ja itseriittoisuuden vertauskuvana. Kaupungistuminen taas synnytti sekä yksinäisenä harhailevan flanöörin että marssivat väkijoukot. Kaikille on yhteistä kulkeminen kahdella jalalla.

Tutkija Jonathan Bate on todennut, että romantikkorunoilija William Wordsworthista (1770–1850) muistetaan yleensä kaksi asiaa: hän oli kotoisin Järviseudulta Luoteis-Englannista ja kirjoitti runoja keltanarsisseista¹. Listaani voi kuitenkin lisätä, että Wordsworth oli myös innokas ja uuttera kävelijä. Esimerkiksi vuonna 1790 hän teki pitkän kävelykierron Euroopassa. Tuolloin hän patikoi laajoja alueita Alpeilla sekä pistäytyi Ranskassa, Sveitsissä ja Italiassa.

Kotimaassaan Wordsworth käveli kymmenienkin kilometrien päivämatoja. Seuranaan hänellä oli useimmiten siskonsa Dorothy, joka kirjasi kävelymatkat yksityiskohtaisesti päiväkirjaansa. Esimerkiksi joulukuussa 1799 sisaruspari tekivät neljän päivän patikan Pohjois-Englannin Penniineille. Ensimmäisenä päivänä he rastsastivat 35 kilometriä, minkä jälkeen pari erosi saattajistaan ja käveli vielä 20 kilometriä yösiljalleen. Seuraavina päivinä maata peitti ohut lumikerros, joka teki tiestä miellyttävän pehmeän ja pitävän. Wordsworthit patikoivat aurinkoisia vuoristopolkuja ja poikkesivat toisinaan reitiltä ihastellakseen vesiputouksia, joiden luota Williamin oli aina vaikea lähteä. Parhaimpana päivänään he patikoivat yhteensä 33 kilometriä.²

Wordsworth ei siis ollut mikään sunnuntaikäykentelijä. Hänen ystävänsä ja kollegansa Samuel Taylor Coleridge arvioi, että elämänsä aikana Wordsworth käveli kaiken kaikkiaan lähes 290 000 kilometriä. Käveleminen ei ollut Wordsworthille pelkästään vapaa-ajan harrastus tai leppoisaa huvittelua vaan enemmänkin tapa olla olemassa. Rebecca Solnitin mukaan Wordsworth muutti merkittäväällä tavalla eurooppalaista käsitystä kävelemisestä, sillä hän oli yksi ensimmäisistä laajalti tunnetuista patikoijista, jotka tekivät kävelemisestä kulttuurisen teon ja osan esteettistä kokemusta⁴.

Wordsworthin kävelyfilia näkyy luonnollisesti hänen tuotannossaan, joka pursuaa kävelyaiheisia runoja. Kuten Thoreasta on sanottu, että hän ajatteli jaloillaan⁵, Wordsworthin voi todeta kirjoittaneen jaloillaan. Hyvä esimerkki on runo ”I Wandered Lonely as a Cloud”, joka kuuluu Aale Tynnin suomennoksena:

”Vaelsin halki maisemain
kuin pilvi yksin kulkien,
silmiini äkkiä kun sain
narsissiryhmän keltaisen.

Juurella puiden tuulisten
ne värisivät tanssien.

Kuin linnunrata helottaa
öin tähtiryhmin tuhansin,
niin reunustivat poukamaa
ne rivein päättymättömin:
vain vilkaisten jo tuhat näin
tanssissa lainehtivin päin.

Vesikin tanssi, kipunoi
iloa, vaikka vähempää:
vain ilon runoilijaan voi
tuo vilkas seura viritittää.
Katsoin ja katsoin – mutta en
näyn merkitystä tienny sen.

Kun lepään mielin miettivin
tai tyhjin, nyt se leimahtaa
sisäiseen silmään, josta vain
ilonsa yksinolo saa;
ilolla täyttyy sydänkin
ja tanssii lailla narsissin.”⁶

Wordsworthin runojen luontoeetosta on kuvattu ”ilon periaatteeksi”, jonka mukaan kaikkien elävien olentojen olemusta hallitsee olemassaolon spontaani ilo⁷. Runossa ”I Wandered Lonely as a Cloud” tämä näkyy riemun ja nautintona, jota runon puhuja ammentaa näkemiensä narsissien, vedenaaltojen ja yötaivaan tähtien kauneudesta. Runo kuvaa romanttiselle taiteelle tyypillistä henkeä, jossa luonnon autenttinen ja pastoraalinen viehkeys salpaa kokijan hengen ja nostaa hänet hurmioituneeseen, panteistisuutta lähestyvään mielentilaan.

Runon merkityksen kannalta ei tietenkään ole siviileikka, että runon puhuja ”vaeltaa” säkeissä maisemien halki. Ensinnäkin jo runon otsikko korostaa, että hän kulkee nimenomaan yksin eli vapaana toisten ihmisten seurasta ja valmiina kohtamaan luonnonkauneuden autenttisesti ja vailla ulkoisia häiriöitä. Toiseksi hänen on täytynyt vaeltaa sivilisaation tunnusmerkkien – kaupunkien, rakennusten, katujen ja muiden – ulkopuolelle kohdatakseen todellisen, ”luonnollisen” luonnon. Kolmanneksi kävelemisen runoon tuoma liike, joka ilmenee eri näköhavaintojen rauhallisesti soljuvana ketjuna, luo

mielikuvaa, ettei runon puhuja ole vain kuvaamiensa luonnonelementtien ulkoinen tarkkailija vaan osa niiden virtaavuutta ja muutosta.

Toisin sanoen Wordsworthin runossa käveleminen ei ole vain kokemisen tai havaitsemisen kehys vaan ennemminkin *tietämisen* muoto. Tämä näkyy erityisesti runon kahdessa viimeisessä säkeistössä. Niistä ensimmäisessä runon puhuja ihastelee aaltoilevan veden liikettä, mutta vaikka hän kuinka tuijottaa silmiensä edessä avautuvaa näkyä, sen merkitys jää hänen tavoittamattomiinsa. Kyyttömyys – tai yhtä hyvin haluttomuus – antaa luonnonilmiöille rationaalista selitystä ei kuitenkaan johda runossa alistuneisuuteen tai vieraantumiseen vaan zeniläiseen tyhjentyneeseen ja meditatiiviseen mielentilaan, joka viimeisissä säkeissä täyttää runon puhujan sydämen ilolla.

Wordsworthin runossa käveleminen poetiikka jäsentyy siis toisaalta runon puhujan liikkeenä suhteessa runossa mainittuihin luonnonolioihin, toisaalta hänen kykynään antaa niiden säilyttää oma mysteerisyytensä. Fyysinen liike korreloi runossa positiivisesti määrittävän ei-tietämisen kanssa, kun puhuja myöntää näkemänsä maiseman jäävän vaille lopullista selitystä. Silkan miemeettisen patikoinnin kuvauksen lisäksi käveleminen poetiikka lavenee Wordsworthilla filosofiseksi asenteeksi, joka runollisen vihjaavasti mutta silti määrätietoisesti asettuu vastustamaan yksisilmäistä rationalismia ja pyrkimystä selittää ulkoinen maailma mekanististen lainalaisuuksien puitteissa.

Joseph A. Amaton mukaan romantiikan ajan kävelijät näkivät käveleminen keinona vapauttaa minuutensa keinotekoisesta ja mekaanisesta urbaanista maailmasta ja saada yhteys omaan myötäsyttyneeseen olemukseensa⁸. Wordsworthin kävelemistä hän kuvaa ”esteettiseksi kulkuruudeksi” ja eräänlaiseksi päättymättömäksi pyhiinvaellukseksi, joka romantiikan ideaaleja vaalien asettaa polut ja tiet, maaseudun ja kaupungin, kävelijän ja ratsastajan⁹ vastatusten. Myös runossa ”I Wandered Lonely as a Cloud” aito ja syväkäs kokemusmahdollistuu nimenomaan koskemattoman luontomiljöön kehityksessä. Siinä kävelijä kokee spirituaalisen täyttymyksen metsän hiljaisessa yksinäisyydessä, joka mahdollistaa syventymisen olemassaolon mysteerin äärelle.

Whitman ja pitkä paahteinen polku

Wordsworthin ohella moni muukin tunnettu runoilija on harrastanut kävelemistä ja kirjoittanut siitä. Länsimaisen runouden tunnetuin eppinen runokävely lienee Dante Alighierin 1300-luvulla kirjoittama *Divina Commedia*, joka kuvaa kirjoittajansa visionääristä vaelusta helvetin, kiihastulen ja paratiisin halki. Toinen maininnan arvoinen on Robert Frostin (1874–1963) kuuluu runo ”The Road Not Taken”, jota on luettu sekä äärimmäisen individualismin julistuksena että salamielisenä kuvauksena siitä, että ihminen päätyy loppujen lopuksi aina samaan paikkaan riippumatta siitä, minkä polun hän valitsee.

Amerikkalainen Walt Whitman (1819–1892) on niin ikään yksi suurista kävelijäbardeista. Hänen yli kymmensivuinen runonsa ”Song of the Open Road” on barokkisen runsaalla ja mahtipontisella tyyllillä kirjoitettu käveleminen korkea veisu. Se alkaa itsevarmuutta uhkuvalla, julistuksenomaisella vyöryllä:

”Lähden jalkaisin, iloisen avoimelle tielle,
lähden terveenä, vapaana, maailma edessäni,
edessäni pitkä, paahteinen polku, joka johtaa mihin mielin.

Tästä lähtien en kysele hyvää onnea, olen itse hyvä onneni,
tästä lähtien en ruikuta enää, en vitkastele enää, en tarvitse
mitään enää,
heitän sikseen kotoiset huolet, lukukammiot, vähättelevän
kritiikin,
vaellan voimakkaana ja tyytyväisenä avointa tietä.

Maailmassa sinänsä on kyllin,
en vaadi tähtitarhoja pisaraakaan lähemmäksi,
tiedän niiden olevan paikallaan siellä missä ovat
[...]”¹⁰

Whitmanin runon puhuja piirtää itsestään kuvaa kaikkivoipana ja suvereenina yksilönä, jota mikään maailmallinen ei voi estää tai rajoittaa. Hänen suuruudenhulluutta lähestyvä yli-ihmisyytensä konkretisoituu nimenomaan käveleminen aktissa. Puhujan vapaus, kahleettomuus ja yliveraisuus manifestoituvat ”avoimen tien” metaforassa, joka kasvaa hänen autonomisuutensa vertauskuvaksi ja johon runossa koko ajan palataan.

Rehevät kielikuvat, polveilevat virkerakenteet ja vaapamittaisuus luovat Whitmanin runoon keinahtelevan ja dynaamisen eteenpäin liikkumisen tunteen. Käveleminen poetiikka konkretisoituu runossa korosteisesti rytmien ilmiönä. Siinä runsas pilkutus ja luettelomaiset sanasarjat luovat mielikuvan tasaisesta ja päämäärätietoista, marssimaisesta askelluksesta. Runo ei siis ainoastaan käsittele kävelemistä tai kuvaa sitä vaan myös *tuntuu* siltä.

Viittaukset yksinäisen kulkijan kokemaan iloon ja paahteiseen polkuun tuovat mieleen edellä käsitellyn Wordsworthin runon. Kumpikin teksti juhlistaa ulkoilmaelämää ja yksinäisen patikoinnin autuutta ja elähdyttävyttä. Mutta siinä missä Wordsworthin runo kääntyy sisäänpäin ja kehkeytyy lopulta intiimin oivalluksen kuvaukseksi, Whitmanin runo on ekstrovertti ja muiden korville suunnattu purkaus, jonka julistuksenomaisuus lähestyy manifestia.

Seuraavissa säkeistöissä ero vain kasvaa, kun Whitmanin runon poliittinen ulottuvuus tulee esiin. ”Avoimen tien” suurieleinen idealismi kasvaakin hieman yllättäen jonkinlaiseksi ääridemokraattiseksi utopiaksi, johon hän kutsuu kaikki ihmiset kohtaamaan toisensa – ”villatukkaista neekeriä, pahantekijää, sairasta, lukutaidotonta hylkimättä”¹¹. Hän jatkaa listaa erilaisista tienkäyttäjistä: lääkärielle kiirehtivät potilaat, kersäläiset, horjuva juoppo, tehtaalaisten seurue, rikkaan

”Jos ei ole silmää ympäristölle niin kuin jollain taidemaalari Ketovaaralla, jalkoja normaali-tahtiin liikutellessa voi ajatella työkseen, sen tajusivat jo Ateenan homot vaikei niillä vappu-marxeja ollutkaan. Tai ehkä juuri siksi...”

– Hannu Salama, *Sydän paikallaan*, 2010.

vaunut, keikari, pakomatalla olevat rakastavaiset ja niin edelleen.

Tie on siis Whitmanille vapautta ja tasa-arvoa havainnollistava *topos*, jossa kaikenlaiset ihmiset voivat tulla yhteen merkityksellisellä tavalla ja jossa sosiaalinen hierarkia menettää hetkeksi merkityksensä. Runon yleis-himillinen eetos muistuttaa, että tietä käyttävät kaikki, niin rikkaat kuin köyhät, niin nuoret kuin vanhat, niin terveet kuin sairaat. Tiellä kulkiessa jokainen on hyvin konkreettisesti samalla tasolla muiden kanssa. Tien päällä jokainen voi kokea vapautta, yhteneväisyyden tunnetta ja löytämisen iloa.

Runon neljännessä luvussa puhuja tiivistää herooisesti värittyneen humanin *credonsa* toisteisella lausesarjalla:

”Minä uskon, että kaikki sankariteot, samaten kuin kaikki aidot runot, ovat saaneet alkunsa avoimen taivaan alla, minä uskon, että voisin keskeyttää matkani tässä ja tehdä ihmeröitä,
minä uskon, että mitä tahansa tapaan tiellä, on mieluista minulle
ja kuka tahansa vilkaiseekin minua, pitää minua mieluisana,
minä uskon, että jokainen, johon minä vilkaisen, tuntee itsensä
onnelliseksi.¹²”

Sitaatissa runon puhujan henkevä individualismi liittyy kanssaihminen synnyttämän sosiaalisuuden kanssa. Jos luonto sai Wordsworthin kokemaan liikuttanutta haltioitumista, Whitmanille tie symboloi vapaiden ihmisten kanssakäymistä ja yhteen liittymistä. Kohtaaminen mahdollistaa ilon ja ihmisveljeyden kokemuksen. Samalla ”tie” merkitsee myös liikkumista ja eteenpäin menoa, aistien ja ajattelun mobilisoimista, täysivaltaiseksi tien käyttäjäksi tulemistä. Whitmanille kävelijä on autenttisen ihmisen allegoria.

Baudelaire ja suurkaupungin yksinäisyys

Jos Whitmanin runoa ”Song of the Open Road” vertaa Wordsworthin runoon ”I Wandered Lonely as a Cloud”, niitä erottaa muun muassa tapahtumapaikka. Wordsworthin runo tapahtuu jäännökseltä luonnon ja sen oivien keskellä, Whitmanin tie taas vie paahteiselta po-

lulta suoraan keskelle ruuhkaista kaupunkimiljöötä.

Whitmanin talttumaton vaeltaja kävelee siis epookkien rajaviivalla. Romantiikan ajan kävelijälle oli tyyppistä, että hän patikoi nimenomaan luonnon helmassa. 1800-luvun teollistuminen ja kaupungistuminen synnyttivät kuitenkin runoilijoita, jotka alkoivat harastaa kävelemistä kaupunkimiljöössä ja kuvata sitä kirjoituksissaan. Tärkein ja kuuluisin heistä on ranskalainen Charles Baudelaire (1821–1867). Hänen runoutensa keskeisin kulminaatiohahmo on kaduilla päämäärättä vaelteleva *flanööri*, joka havainnoi kaupungin ilmiöitä, tapahtumia, näkymiä ja väkijoukkoja omasta ulkopuolisen tarkkailijan perspektiivistään. Esimerkiksi Baudelairen ”Vanha klovni” -nimisessä proosarunossa flanööri törmää vaelluksellaan kaupungin kadut vallanneeseen markkinahumuun:

”Kaikki oli yhtä valoa, tomua, huutoa, ilontiemellystä; jotkut kuuluttivat, toiset ansaitsivat, yhtä iloisina kaikki. Lapset tarrautuivat äitinsä hameenhelmoiin saadaksesen makeistikon tai kipusivat isänsä harteille nähdäkseen paremmin taikurin, joka oli häikäisevä kuin jumala. Ja ympäriinsä leijui, kaikkia muita tuoksua halliten, rasvan käry, joka oli ikään kuin juhlan suitsuketta.

Aivan kojurivin päässä näin kojupahasensa kannattin-pylvääseen nojaamassa kumaraisen, raihnaisen, rujan klovniparan, ihmisraunion, joka häpeissään oli ikään kuin itse karkottanut itsensä kaikista noista loistavista valoista; koju oli kurjempi alkeellisimmankin villi-ihmisen majaa ja sen ahdinkoa valaisi vielä liian selvästi kaksi valuvaa ja käryävää kynttilänpätettä.¹³”

Walter Benjaminin mukaan Baudelairen runous perustuu kokemusmaailmaan, jossa sokkielämyksestä on tullut normi¹⁴. Hänelle Baudelairen runojen kokija on ”silmä väkijoukossa”, joka ei sulaudu osaksi ihmismassoja vaan jonka mielessä ne herättävät lähinnä pelkoa, kauhua ja vastenmielisyyttä. Tämä näkyy hyvin runon ”Vanha klovni” katkelmassa, jossa puhuja kuvailee värikylläisiä ja pakahduttavia aistihavaintojaan mutta ei millään tavalla koe osallisuutta ympärillään vellovan ihmisjoukon tai sen juhlatunnelman kanssa.

Amaton mukaan Baudelairen runojen flanöörille on olennaista ulkopuolisuuden kokemus suhteessa kuvaamaansa kaupunkielämään – koska hän ei tiedä, mihin hänen tulisi ajatuksensa kiinnittää tai millaisia päämääriä hänen pitäisi tavoitella, hänen irralliset kävelynsä, istuskelunsa ja mielenliikahduksensa muuttuvat eräänlaiseksi intellektuaaliseksi kuluttamiseksi eivätkä paljasta minkäänlaista identiteettiä¹⁶. Kadunkulmissa notkuva ”silmä” on ennen kaikkea persoonattoman ja usein dekadentinkin modernin elämäntavan todistaja, jonka piittaamattoman katseen edestä virtaa yhdentekevien tapahtumien ja havaintojen sarja.

Paljon tämän kauemmaksi ei Wordsworthin iloa pursuvasta metsäpatikoijan mielenmaisemasta voi tulla. Kun hänen runonsa kuvaa luonnon keskellä koettua sisäistä täyttymystä, Baudelairen runo pursuaa äänestä

ja kaoottista kokemusvirtaa, jonka ulkokohtaisuutta ja teennäisyyttä alleviivaavat maininnat taikurista, myyntikojujen riveistä ja rasvankärystä.

Wordsworthin kävelijä on pohjimmiltaan kokija, Baudelairin ilkikurinen ja itseriittoinen flanööri taas ennen kaikkea havainnoija. Hänen kävelemisen poetiikkansa ei hahmotu niinkään spirituaalisena oivalluksena kuin kykynä säilyttää (tietoisesti rakennettu) autenttisuutensa ja riippumattomuutensa modernin elämän kaikkialle tunkevan kasvottoman hälinän keskellä. Toisaalta, kuten Rebecca Solnit on osuvasti huomauttanut, Baudelairin kaupunki on kuin villin luonnon toinen muoto: sekin on pohjimmiltaan yksinäinen¹⁷.

Symbolisena kokemuksena yksinäisyys voi siis roudon kehityksessä saada täysin päinvastaisia eksistentiaalisia merkityksiä. Wordsworthin runossa yksinäisyys näyttäytyy henkevytyksen ehtona ja kanavana. Baudelairilla se taas merkitsee kokijan vieraantumista omasta elinpiiristään ja kanssaihmisistään – ja viime kädessä myös itsestään. Kärjistäen voisi sanoa, että Wordsworthin runossa käveleminen tarkoittaa jonkin luokse saapumista, Baudelairin runossa jonkin ulkopuolella pysyttelemistä.

Whitmanin ja Baudelairin kaupunkikävelijöiden välillä on myös huomattava ero. Whitmanin reipas ja laulullinen ”minä” kävelee tiellä kohdatakseen muita ihmisiä, Baudelairin ylimielinen flanööri taas kulkee kaduilla vain näkemässä ja näyttäytymässä. Hän haluaa pysyä huomaamattomana sivustaseuraajana mutta paradoksaalisesti samalla janoaa kaikkien huomaavan hänen itsetietoisensa ja teatraalisen ulkopuolisuutensa.

Nanao Sakaki ja päättämätön vaellus

Aasiassa tunnetaan kokonainen kulkurirunoilijoiden traditio. Esimerkiksi Japanin maineikkain haikurunoilija Basho Matsuo (1644–1694) ansaitsi aluksi elantonsa opettajana mutta hylkäsi pian sosiaalisen ja järjestäytyneen elämäntavan. Hän teki pitkiä vaelluksia Japanin eri osiin ja etsi matkoiltaan aiheita kirjoituksiinsa. Vuonna 1689 Basho lähti oppilaansa Sora Kawain kanssa Honshun pohjoisosan provinssiin, ja 150 päivän kuluessa he kävelivät noin 2400 kilometrin matkan. Basho kirjoitti taivalluksestaan matkakirjan *Kapea tie pohjoiseen*, josta tuli suuri menestys ja jonka innoittamana monet runoilijat lähtivät seuraamaan hänen jalanjälkiään.

Yksi Bashon perinnön jatkajista oli hänen maanmiehensä Nanao Sakaki (1923–2008), joka osallistui toisen maailmansodan taisteluihin tutkamiehenä ja monen japanilaisnuorukaisen tavoin järkyttyi kokemastaan. Sodan jälkeen hän alkoi viettää kiertävän taiteilijan elämää, käveli Japania ristiin rastiin viiden toista vuoden ajan ja elätti itseään satunnaisilla töillä. 1960-luvulla Sakaki tutustui amerikkalaisiin beatrunoilijoihin ja matkusti Yhdysvaltoihin. Siellä hän jatkoi kävelemistään, patikoi Pohjois-Amerikan villien

vuoristojen ja aavikoitten halki ja alkoi myöhemmin kirjoittaa runojaan englanniksi.¹⁸

Sakakin runous on täynnä hänen kävelyretkiensä kuvauksia, joita värittää toisaalta polttava vapaudenkaipuu ja toisaalta ilontäyteinen elämisenriemu. Hyvä esimerkki on ”Far Above the Grand Canyon”:

”Kuuma, hyvin kuuma iltapäivä –
korkealla Grand Canyonin yllä
jättiläismäinen pilvi
kuin itse Grand Canyon.
Kävelen pilven päälle,
joka hitaasti purjehtii takaisin maanpinnalle.

Leijumme taivaankannen halki,
mutainen, kuohuva vedenvuo
– Coloradojoki.

Jatkan kävelemistä –
kuuma, hyvin kuuma hiekkapolku vailla loppua.”¹⁹

Sakakin ystävä ja kollega Gary Snyder on todennut tämän tuotannosta: ”Hänen runojaan ei ole kirjoitettu kädellä tai päällä vaan jaloilla. Nämä runot on istuttu ja kävelty eläviksi ja jätetty tähän maailmaan mer-

kahvio*savusauna*uimaranta*tuliaismyymälä

 PURNU
SI JAMUOTOJA
2011

Avoinna päivittäin: 12.6.-14.8. tilauksesta: 21.5.-4.9.

Stig Baumgartner Elina Brotherus Saara Ekström
Toni Hautamäki Anne Koskinen Matti Kujasalo
Katri Kuparinen Susanna Majuri Tuomo Manninen
Heikki Marila Sari Palosaari Jaakko Rönkkö
Riiko Sakkinen Maiju Salmenkivi Jenni Tieaho
Sinikka Tuominen Marianna Uutinen

Näyttelyn kuraattori Timo Valjakka

Purnun taidekeskus
Mustasaari 63
35100 Orivesi
www.purnu.kaurakangas.fi
varaukset@kaurakangas.fi

kiksi elämästä, jota ei ole eletty pelkän ymmärryksen tai kulttuurin vaan elämän itsensä vuoksi.”²⁰ Sakakin runoutta ei siis ole kirjoitettu työpöydän ummehtuneessa staattisuudessa vaan kaiken maailman vaellusreiteillä ja kinttupoluilla, ”elämän itsensä” kuvauksiksi ja muistomerkeiksi.

Sakakin runossa käveleminen saa monenlaisia merkityksiä. Pintatasolla runo kuvaa yksinäistä patikkaretkää erämaamaisemassa. Sen lisäksi käveleminen saa imaginaarisen ja fantasiaa lähestyvän muodon kohdassa, jossa runon puhuja alkaa kävellä pilven päällä. Lentämisen voi nähdä runouden ja runonkirjoittamisen symbolina. Toisaalta runon tulkinnallisessa kokonaisuudessa käveleminen näyttää puhujan päämäärätietoisuuden ja sitkeyden kuvastajana.

Äärimmäisen karun miljöön ja lapsenomaisen, teavaan kielen ristiriita luo Sakakin kaksoisvalituksen, jossa ulkoinen ankaruus asettuu puhujan sisäistä ilon-tunnetta vasten. Snyderin mukaan Sakakin runoetosta määrittävät myötätunto, iloisuus, näennäinen yksinkertaisuus, kosmisuus, syvä radikaalisuus ja vapaus²¹. Runossa ”Far Above the Grand Canyon” myötätunto ja ilo syntyvät nimenomaan puhujan kokeman kosmisen vapaudentunteen kautta. Koska polttavan kuuma hiekkapolku on ”vailla loppua” eli määrittelemätön ja avoin, kulkija voi jatkaa matkaansa murehtimatta perille pääsyä, jonnekin saapumista tai muuta sellaista. Sakakin runo ilmaisee siis ajatusta, jonka mukaan vain se, joka ei tiedä minne on menossa, voi olla lopullisesti vapaa.

Epilogi

Ranskalainen kirjailija Honoré de Balzac (1799–1850) kirjoittaa esseessään ”Käveleminen teoria”: ”[S]en jälkeen

kun ihminen oppi ottamaan ensimmäiset askeleensa, kukaan ei ole kysynyt itseltään, miksi hän kävelee, miten hän kävelee, onko hän koskaan kävellyt, voisiko hän kävellä paremmin, mitä hän saavuttaa kävelemisellä... kysymyksiä, jotka on sidottu kaikkiin niihin filosofiin, psykologisiin ja poliittisiin järjestelmiin, jotka hallitsevat maailmaa.”²²

Balzac eli aikakaudella, jolloin lukuisat ihmiset hahtuivat kysymään käveleminen merkitystä ja tarkoitusta – mistä oiva esimerkki on hänen oma esseensä. Siinä käsiteltyjen runoilijoiden kautta avautuu horisontti käveleminen metaforisiin, metalyyrisiin, filosofiin ja poliittisiin ulottuvuuksiin. Käveleminen on yhtäältä vapaan miehen tai mielen liikettä, toisaalta halua pidättäytyä todellisuuden kaavamaisesta järkeistämisestä ja kykyä haltioitua sen selittämättömyyden edessä. Lisäksi käveleminen voi olla kohtaamisen tai havaitsemisen sfääri, jossa eri ihmiset lähestyvät toisiaan tasa-arvoisina ja avoimesti joko välitmatkan ylittäen tai sen säilyttäen.

Käveleminen on mielentila, jossa asiat ylittävät totut ääriiviansa, muuttuvat toisiksi, lähestyvät, etään-tyvät, tulevat todellisiksi ja hälvenevät mielikuvituksen sisään. Käveleminen johdattaa koko maailman äärelle. Käveleminen on kaikessa yksinkertaisuudessaan radikaali teko, lihaksi tullut teesi, joka vie tekijänsä väijäämättä toiseen paikkaan, näkökulmaan, asentoon ja tilanteeseen. Käveleminen on runoilijan esittävä haaste, johon lukijan on vastattava. Parhaimmassa tapauksessa käy niin kuin amerikkalainen luonnonsuojelija-kirjailija John Muir kerran totesi: kun lähtee ulos, huomaakin tulleen sisälle.

Viitteet

- 1 Bate 1991, 4.
- 2 Solnit 2000, 81–82.

- 3 Nicholson 2008, 25.
- 4 Solnit 2000, 81.
- 5 Amato 2004, 143.
- 6 Tynni 2004, 329.
- 7 Harrison 1992, 158–159.
- 8 Amato 2004, 104.
- 9 Sama, 105.
- 10 Whitman 1966, 103.
- 11 Sama.
- 12 Sama, 105.
- 13 Baudelaire 2000, 35.
- 14 Benjamin 1986, 21.
- 15 Sama, 50.
- 16 Amato 2004, 174.
- 17 Solnit 2000, 204.
- 18 Snyder 1995, 121–125.
- 19 Sakaki 1996, 115. (Suomennos kirjoittajan.)
- 20 Snyder 1995, 124–125.
- 21 Sama, 125.
- 22 Balzac 1978, x.

Kirjallisuus

- Amato, Joseph A, *On Foot. A History of Walking*. New York University Press, New York 2004.
- Balzac, Honoré de, *Théorie de la démarche* (1833). Pandora, Paris 1978.
- Bate, Jonathan, *Romantic Ecology. Wordsworth and The Environmental Tradition*. Routledge, London 1991.
- Baudelaire, Charles, *Pariisin ikävä* (Le spleen de Paris, 1869). Suom. Väinö Kirstinä & Eila Kostamo. Karisto, Hämeenlinna 2000.
- Benjamin, Walter, *Silmä väkijoukossa. Huomioita eräistä motiiveista Baudelairen tuotannossa* (Über einige Motive bei Baudelaire, 1939). Suom. Antti Alanen. Odessa, Helsinki 1986.
- Harrison, Robert Pogue, *Forests. The Shadow of Civilization*. The University of Chicago Press, Chicago 1992.
- Nicholson, Geoff, *The Lost Art of Walking. The*

History, Science, Philosophy and Literature of Pedestrianism. Riverhead, New York 2008.

- Sakaki, Nanao, *Break the Mirror* (1987). Blackberry, Nobleboro 1996.
- Snyder, Gary, *A Place in Space. Ethics, Aesthetics and Watersheds*. Counterpoint, Berkeley 1995.
- Solnit, Rebecca, *Wanderlust. A History of Walking*. Penguin, London 2000.
- Tynni, Aale, *Tuhat laulujen vuotta. Valikoima länsimaista lyriikkaa*. Toim. & suom. Aale Tynni. WSOY, Helsinki 2004.
- Whitman, Walt, *Ruohoa*. (Leaves of Grass, 1855/1892). Suom. Arvo Turtiainen. Tammi, Helsinki 1966.